

favorabil sub semnătura lui Max Wolf. Criticul semnalează „farmecul netăgăduit” al acestei lucrări ce reiese din „soliditatea stilului, energia facturii și echilibrul masei”. În încheiere, criticul constată că „Groza a ajuns la acel stadiu, în care meseria fiind însușită și mijloacele de realizare deplin stăpînite artistul poate să-și exprime liber gîndirea... Eu cred că putem să acordăm încredere lui Groza. Se pare că el posedă destulă energie pentru a aduce la bun sfîrșit o operă ale cărei premize râmân remarcabile”.

Poate un pas mai departe, prin claritatea compozitională și simplitatea plină de nobeleță a tratării plastice, constituie *Cap de negrescă*, una din ultimele lucrări din activitatea la Paris. Forma suferă stilizări ingenioase care o reduc la esențial, iar volumele se articulează într-un tot perfect echilibrat de concentrată expresivitate.

Întors în țară ciștință concursul pentru execuțarea monumentului Emanuil Ungureanu, organizat de municipiul Timișoara, precum și concursul pentru „Monumentul eroilor” din orașul Buziaș. Monumentul lui Emanuil Ungureanu a fost executat în aceeași manieră ca cea a monumentelor din Arad. El este amplasat în fața actualului muzeu al Banatului din Timișoara. Pentru monumentul eroilor din Buziaș Gheorghe Groza a ajuns să execute numai machete. O moarte tragică i-a curmat firul vieții, pe masa de operație a spitalului Mirzescu din Brașov în 5 februarie 1930, în ajunul deschiderii expoziției personale, care constituia bilanțul incepaturilor promițătoare ale acestui artist ridicat din popor.

Ce ar fi devenit Gheorghe Groza este, în fond, o falsă problemă, pentru că orice problemă adevărată implică posibilitatea unui răspuns. Lucrările cele mai realizate rămască în urma sa denotă tendință spre o artă statuară lipsită de gest patetic exagerat, mai mult calmă și echilibrată, de o căldură discretă, pe care își pusecă pecetea disciplina clasică. Această disciplină a fuzionat cu cuceririle moderne ale modelajului rodinian, într-un stil care se anunță personal și care mărturisea dragostea pentru lucru bine făcut, în care nimic nu era lăsat la voia intenției, ci era judicious cumpănat și solid construit, cu tenacitatea caracteristică jăranului de la poalele Munților Apuseni.

O OPERĂ DE ALONSO CANO ÎN MUZEUL DE ARTĂ AL R.S. ROMÂNIA

ANATOLIE TEODOSIU

Remarcabilă personalitate a artei sevillane din secolul al XVII-lea, Alonso Cano (1601–1667), pictor, sculptor și arhitect, este autorul pinzei *Flagelația*, lucrare provenită, cu accusătă paternitate, din colecția dr. Felix Bamberg¹.

Bachelin² menține atribuția și clasază pictura printre perlele Galeriei lui Carol I.

Ulterior însă, unele din afirmațiile lui Valerian von Loga³ – „*Christos la stîlp* poate fi apropiat în colorit de cele mai bune lucrări ale lui Murillo” – arată că semnatărul articolului nu era convins de paternitatea Cano.

Această controversă ne-a determinat să examinăm cele două soluții posibile privind autorul tabloului nostru: Cano sau Murillo.

Cu operele lui Murillo tabloul are negreșit înrudiri, însă, după cum a arătat și Valerian von Loga, mai mult de ordin cromatic, apreciere confirmată, de altfel, de coloritul pinzei *Originea desenului* aflată în muzeu. Totuși, aceste înrudiri nu pot fi calificate decât ecouri ale influențelor reciproce inevitabile, deoarece modul sculptural de a concepe corpul uman, atitudinea și psihologia personajului sănătosă caracteristică pentru creația lui Cano, proprii, de pildă, și reprezentărilor lui Christ din picturile *Isus mort susținut de ingeri* de la Muzeul Prado și *Noli me tangere* de la Muzeul de artă din Budapesta.

Cercetarea, în amănunt, a suprafeței picturii, a mai permis distingerea, la baza piedestalului, a unor însemne care, la prima vedere, puteau fi interpretate drept retușuri sau accidente de pensulație. Ele ne-au reținut atenția abia după ce am remarcat la circa opt cm distanță primele două litere ale cuvîntului *FACIEBAT* – un indiciu clar că însemnele din față lor constituie o semnatură. Examindu-le cu atenție am descifrat o monogramă alcătuitură din majusculele A și L, urmată de alte litere care nu pot fi citite. Ceea ce nu ne-a impiedicat să constatăm că monograma reprezintă semnatura prescurtată a lui Cano, reproducă aproape identic în lexiconul Bénézit.

¹ Bamberg, F., Catalog (manuscris), Messina, 15 iunie 1879, nr. cat. 66; p. 61.

² Bachelin, L., *Galerie Charles I-er*, Paris, Dornach (Alsace), et New-York, 1898, nr. cat. 180, p. 238, reprogr. pl. 180.

³ Loga, V.v., *Die spanischen Bilder der Könige Carol von Rumänien*, în „Zeitschrift für bildende Kunst”, N.F. XXII H.9, p. 217.

